

בס"ד. ש"פ האזינו, שבת תשובה, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב¹. ובגמרא² הקשה מפסוק זה על מ"ש³ כה' אלקינו בכל קראנו אליו (ולא רק בהמצאו), ומשני, הא (בהמצאו) ביחיד, הא (בכל קראנו אליו) בציבור. ביחיד אימת (מצוי לו דכתיב בהמצאו⁴), אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ. והיינו, שבעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ נענה גם היחיד בתפלתו כמו שנענים הרבים בכל השנה. והנה, בפירוש הא ביחיד (אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ) מפרש אדמו"ר הזקן⁵ כאן ליחיד פי' בחי' יחידה, והיינו, שעבודת התשובה בימים אלה היא בחי' תשובה דיחידה ליחידו של עולם⁶. וצריך להבין, דלכאורה, פירוש זה אינו עולה בקנה אחד עם הפירוש הפשוט, כי, הפירוש הפשוט הוא שמדריגת היחיד היא למטה ממדריגת הציבור, וזהו החידוש שבעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ, שבהם מתקבלת גם תפלת היחיד שלמטה מתפלת הציבור, אבל גם בימים אלה גדלה מעלת הציבור על היחיד⁷. ואילו לפירוש אדמו"ר הזקן אין לך מעלה גדולה יותר מהמדריגה דיחיד, שהיא העבודה שמצד בחי' היחידה שבנפש.

(ב) **ויש** לקשר זה עם מ"ש⁸ [במזמור לדוד הוי' אורי וישעי, ששייך במיוחד לעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ, כמובן ממארוז"ל⁹ אורי בר"ה וישעי ביוה"כ] אחת שאלתי מאת הוי' וגו'¹⁰, שגם בזה ישנם ע"ד ב' פירושים הנ"ל. הפירוש הפשוט, שהבקשה היא על דבר אחד בלבד, דבר מועט. וכמובן גם ממ"ש במדרש¹¹ אמר הקב"ה לדוד בתחלה

(1) ישעי' נה, ו.
 (2) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב.
 (3) ואתחנן ד, ז.
 (4) פרש"י ר"ה שם.
 (5) לקו"ת תבוא מג, סע"ד.
 (6) ראה חנה אריאל האזינו מד, ב:
 "בזה"ל שמענו בליאדי כאן ליחיד הוא בחי' תשובה דיחידה ליחידו של עולם".
 (7) ראה רי"ף בעין יעקב ליבמות שם.
 (8) אוה"ת שבת תשובה ע' א"תסב.
 (9) תהלים כז, ד.
 (10) ויק"ר פכ"א, ד.
 (11) ראה ד"ה אחת שאלתי דיום ב' דראש השנה שנה זו (לעיל ע' 3 ואילך).
 (12) מדרש תהלים עה"פ — הובא ביל"ש עה"פ רמז תשו (הלשון כאן — נעתק מלקו"ת מסעי צו, סע"ב).

אתה אומר אחת שאלתי כו' ואח"כ אתה שואל כמה שאלות כו', היינו, שאחת שאלתי הוא ששואל רק דבר אחד בלבד, דבר מועט. ונוסף לזה, ישנו גם הפירוש באחת שאלתי גו', דקאי על בחי' יחידה (אחת היא יחידה¹²) שמקבלת מיחיד¹³, שזהו תכלית העילוי. ועד"ז בהמענה דרוד להקב"ה (על מה שאמר לו בתחלה אתה אומר אחת שאלתי כו' ואח"כ אתה שואל כמה שאלות כו'), ממך למדתי, בתחלה לא באת עלי אלא באחת, שנאמר¹⁴ ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ פתחת עלינו במצות הרבה, שנאמר ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו וגו', שגם כאן ישנם ב' פירושים הנ"ל¹⁵. הפירוש הפשוט דכי אם ליראה גו', שאין זה אלא דבר מועט (מילתא זוטרתא¹⁶) בלבד, ונוסף לזה, ישנו גם הפירוש ליראה את הוי', את דייקא (ע"ד מ"ש אחת שאלתי מאת הוי'), את הטפל¹⁷, שאינו מציאות לעצמו כלל, וכל ענינו הוא רק היותו טפל ובטל להוי'¹⁸.

ג) ולהבין זה יש להקדים המבואר במאמרו של אדמו"ר הזקן ד"ה ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'¹⁹, ומתחיל לבאר מ"ש²⁰ לך הוי' הגדולה, שענין הגדולה הוא ההתפשטות של היש והדבר כשהוא גדול בעצם, כמו מהלך ת"ק שנה מהארץ לרקיע²¹, ועד"ז בעולמות הגבוהים יותר שכל היותר גבוה הוא יותר גדול, כמארז"ל²¹ שוקי החיות כנגד כולן וכו', לפי שהשתלשלות העולמות היא בדרך עילה ועלול, והרי העלול הוא חלק קטן מאד מהעילה, ואין ערוך ביניהם בענין הגדולה וההתפשטות. וממשיך לבאר, שעיקר ענין הגדולה והריבוי של ההתפשטות הוא בבחי' נפש. דהנה, ידוע²² שכללות הבריאה נחלקת לג' המדרגות דעולם שנה נפש. עולם הוא מהות הנבראים שבכל העולמות. שנה הוא זמן קיומם (שגם הזמן

12) ראה תוד"ה עד אחת — מנחות יח, ואילך.
 א. 19) דפ' שופטים תקס"ב — נדפס במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רנט ואילך (ובשערי תשובה לאדאמה"צ ח"א ע, א ואילך). וראה גם ד"ה זה במאמרי אדהאמ"צ הנחות תקע"ז ע' רפט ואילך.
 14) עקב יו"ד, יב.
 15) ראה גם אוה"ת ואתחנן ס"ע תיט.
 16) ראה ברכות לג, ב.
 17) ראה ב"ק מא, ב.
 18) אוה"ת עקב ע' תקפב. לקו"ת במדבר ע' תתטז ואילך. ועוד.
 19) ראה תוד"ה עד אחת — מנחות יח, ואילך.
 20) דפ' שופטים תקס"ב — נדפס במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רנט ואילך (ובשערי תשובה לאדאמה"צ ח"א ע, א ואילך). וראה גם ד"ה זה במאמרי אדהאמ"צ הנחות תקע"ז ע' רפט ואילך.
 21) דברי הימים"א כט, יא.
 22) חגיגה יג, א.
 23) ראה פירוש הראב"ד לספר יצירה בהקדמתו קרוב לתחלתו (ב, ג). אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך. ועוד.
 24) ראה גם תו"מ סה"מ אב ע' רט

הוא נברא מאין ליש²³ כמו מהות הנבראים עצמם). ונפש הוא החיות האלקי המתמצצם בהם להחיותם. וכשם שהוא בכללות הנבראים, כן הוא גם בדרך פרט בכל נברא, שיש בו ג' המדריגות דעולם שנה נפש. עולם הוא מהותו של נברא פרטי זה. שנה הוא זמן קיומו. ונפש הוא השפעת העליון שהוא עלול ממנו. וכמו העשבים, שהם צומחים מכח הצומח שבארץ, וזהו מהותן. ויש להם זמן קיום כו'. ויש בהם גם ההשפעה מהמזל שלמעלה מהם, כמארוז²⁴ אין לך עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו גדל, שהמזל הוא העילה שהיא המקור להמשכת החיות לעשב זה, וזהו בחי' הנפש שלו. ועל זה אמר דוד המלך ע"ה מה רבו מעשיך הוי'²⁵, כי, דוד ראה הכח הפועל בנפעל, ועל זה אמר שכיון שיש לכל עשב פרטי מזל פרטי השייך לו, הרי, כמו שיש ריבוי רבבות עשבים חלוקים במיניהם כו', כך יש ריבוא רבבות מיני מזלות שחלוקים ג"כ לפי ערך זה, שהם שורש ומקור להעשבים שיצו עליהם שיגדלו, וכל א' ממזלות אלה הוא עלול מהעילה שלו, ואינו אלא חלק קטן מאד מהעילה בלבד (כנ"ל), ועד"ז בפרטי המדריגות דעילה ועלול למעלה יותר עד רום המעלות, ומכל זה רואים עד כמה גדלה התפשטות החיות ממנו ית' (בחי' נפש) בריבוי הנבראים כו', שזהו"ע הגדולה, גדול הוי'²⁶, שזהו"ע התפשטות חיות אלקי בנבראים בריבוי עצום. אמנם, על זה נאמר לך הוי' הגדולה, שמדת הגדולה היא טפלה ובטלה לך²⁷, כי, לגדולתו העצמית אין חקר.

ד) **וביאור** הענין, דהנה, כתוב אחד אומר אין חקר לתבונתו²⁸, וכתוב אחד אומר לתבונתו אין מספר²⁹. וההפרש ביניהם, דמשמעות הכתוב לתבונתו אין מספר היא ששייך ענין המספר (שלכן צריך לשלול ענין זה), משא"כ בכתוב אין חקר לתבונתו, לא שייך ענין המספר כלל. ויובן בהקדם מ"ש במדרש³⁰ בפירוש שמע ישראל, ששמע הוא שם ע', ושמע ישראל היינו שישראל הם א' מע' באומות, ואומות א' מע' בבהמות, ובהמות מחיות, וחיות מעופות, ועופות ממלאכים, ומלאכים א' מע' מנשמות. והענין בזה, שנשמות הם למעלה ממלאכים, כי המלאך הוא נפרד כו', משא"כ נשמה היא בחי' אלקות, אלא שזהו

27) ראה לקו"ת במדבר יב, ד. הובא באוה"ת וירא צב, רע"א. ועוד.

28) ישעי' מ, כח.

29) תהלים קמז, ה.

30) הובא בחזקוני ואתחנן ו, ד.

23) ראה סידור (עם דא"ח) שער הק"ש עה, סע"ד (בשם המגיד).

24) ראה ב"ר פ"י, ו.

25) תהלים קד, כד.

26) יתרו יח, יא. תהלים מח, ב. ועוד.

כמו חלק נבדל מן העצמות כו'. וזהו גם שמלאכים הם א' מע' מנשמות. אמנם, כל זה הוא בנוגע לנשמות כפי שהם למעלה, שבהם הוא הריבוי העצום העולה על כולנה, משא"כ בירידתם למטה להתלבש בגופים, הרי הם המעט מכולם (א' מע' באומות)³¹, אלא שלהיותם א' מע' באומות, ואומות א' מע' בבהמות וכו', ועופות א' מע' במלאכים ומלאכים א' מע' מנשמות, נמצא, שע"י הנשמות למטה מתגלה גודל התפשטות החיות בהריבוי העצום דפרטי הנבראים שבעולם עד אין קץ, שזהו"ע דלתבונתו אין מספר, שמתגלה ע"י הנשמות בירידתם למטה.

אך יש ענין נעלה יותר, שעז"נ אין חקר לתבונתו, וענין זה מתגלה ע"י הנשמות כפי שהם למעלה, שכל ענינם הוא השגת אלקות. והענין בזה, דהנה, כל הנשמות שירדו למטה במשך שית אלפי שנין דהוי עלמא³², כולל גם הנשמות שכבר מתו ונסתלקו ויחזרו בתחיית המתים שאז יתעלו להיות במדריגה נעלית יותר (שזהו השכר דעולם התחי' שהוא באופן של מציאות חדשה שבאין ערוך לגמרי), ה"ז ענין של ירידה לגבי מדריגתם של נשמות חדשות שבאים ממקום נעלה יותר, משמיטה שני', לפי שכל העליות דהנשמות שכבר ירדו למטה, אינם אלא ראשית הבריאה בלבד (כמו התחלת הירידה כו') לגבי הנשמות החדשות שבאים משמיטה נעלית יותר. ועד"ז כל שמיטה לגבי חברתה, שהעילוי של הנשמות דשמיטה זו הוא בכחי' ירידה (כמו ראשית הבריאה) לגבי הנשמות דשמיטה הבאה. וכן הוא בעילוי אחר עילוי משמיטה לשמיטה בכל השמיטות שבמשך נ' אלפים יובלות³³. ומזה מובן שאין חקר לתבונתו בענין עילוי אחר עילוי בהשגת אלקות עד אין קץ (אלא שכך עלה ברצון המאציל שיהיו נ' אלפים יובלות בלבד, אבל מצד זה שאין חקר לתבונתו אפשר להיות עליות עד אין קץ), שזהו מצד גדולתו העצמית שעז"נ לגדולתו אין חקר³⁴, שהיא באין ערוך לגמרי לגבי הגדולה שבהתפשטות החיות בנבראים, שעלי' נאמר לך הוי' הגדולה, שמדת הגדולה בטלה וטפלה לך, כנ"ל.

ה) אמנם ע"פ האמור במעלת הנשמות שלמעלה (שעל ידם מתגלה הענין דאין חקר לתבונתו) לגבי הנשמות שירדו למטה (שעל

(31) ראה גם מאמרי אדהאמ"צ שם ע' אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קא. מקומות שצויינו

(32) ר"ה לא, א. וש"נ. בשערי תשובה שם (ע, ג).

(34) תהלים קמה, ג.

(33) ראה ש"ך ר"פ בהר (ס, ד). מאמרי

ידם מתגלה רק הענין דלתבונתו אין מספר), צריך להבין, למה ירדה הנשמה למטה, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא³⁵. אך הענין הוא, שעז"נ ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו' ללכת בכל דרכיו גו' ולעבוד את ה' אלקיך גו'. ויש לבאר תחלה פירוש הכתוב ולעבוד את הוי' אלקיך, וכן מ"ש בפרשה שני' דק"ש ולעבדו³⁶, דהנה, ענין עבודה הוא כמו עבודת העבד בהשירות לאדונו, שיש תיקון ותועלת להאדון ע"י העבד שמשרתו ומשלים חסרונותיו, והרי בודאי לא שייך ענין זה בעבודת ה', שהרי הוא ית' שלימותא דכולא³⁷. אך ביאור הענין הוא, דהנה, יש ב' מיני עבד³⁸. עבד הא', שעובד עבודה גרועה כמו חטיבת עצים וכדומה, שאין זה מכבוד האדון לעשות עבודות אלו בעצמו, ולכן עושה אותם העבד, לפי שהאדון לא הי' יורד מגדולתו להשפיל עצמו לעשותם. ועבד הב', שעבודתו בענינים דקים ושכליים שגם האדון בעצמו הי' עושה אותם, כמו הפרנסה במשא ומתן או נקיבת אבנים טובות ומרגליות וכדומה, שהם מלאכות נכבדות שהאדון יתעשר מהם, וכשהעבד עושה אותם, אזי נקרא עבדו (תואר שמדגיש היחס והשייכות להאדון), היינו, שמשלים את העבודה שהאדון עצמו הי' עושה, והוא נעשה במקומו. והדוגמא מזה בעבודת ה', שעבד הא' עבודתו היא באופן של קבלת עול בלבד, כיון שאין לו חיות וגעשמאָק בעבודתו, אלא שכופה ומשפיל את עצמו לעבוד עבודתו בדרך קבלת עול. וע"י עבודה זו שהיא באופן של השפלה, גורמים ענין של השפלה למעלה, כביכול, שהקב"ה משפיל ומצמצם את עצמו להיות נמשך בעולמות ע"י העשרה מאמרות³⁹. דהנה, העשרה מאמרות נקראים מילי דהדיוטא, ולא אורחא דמלכא לאשתעי במילי דהדיוטא⁴⁰, שזהו"ע של ירידה והשפלה אצלו ית', כי כללות התהוות וחיות העולמות אינה אלא מהארה בלבד שבאה ע"י הצמצום כו', ועד שאפילו בחי' החכמה שהיא ראשית ומקור החיות שבכל העולמות, היא בבחי' מאמר (דיבור) בלבד, כמארוז"ל⁴¹ בראשית (דקאי על בחי' החכמה⁴²) נמי מאמר הוא. וכדי שתהי' הירידה וההשפלה בבחי' עשרה מאמרות, ה"ז עי"ז שהאדם משפיל וכופה את עצמו לעבוד עבודתו בדרך קבלת עול. ועבד הב'

39) אבות רפ"ה.

40) ראה זח"ג קמט, ב. לקו"ת אחרי כה,

ד. סידור (עם דא"ח) שער התפלה יח, ד.

41) בראשית א, א. ר"ה לב, א.

42) ראה תו"ח בראשית בתחלתו. ובכ"מ.

35) לשון הש"ס — חגיגה ה, ב.

36) עקב יא, יג.

37) ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב).

38) ראה גם המשך תרס"ו ע' ל. סה"מ

אעת"ר ע' קעא. עטר"ת ע' מד.

עבודתו היא ללכת בכל דרכיו (דרכיו של האדון), שזהו"ע דלעבדו, כמו העבד שעושה מלאכות שהאדון בעצמו עושה, וקאי על העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות, שעיי"ז נעשית המשכת בחי' האלקות שלמעלה מהעולמות (דלא כעבד הא' שעל ידו נעשית ההשפלה להיות המשכת האלקות שלפי ערך העולמות), שזהו"ע דדרכיו, כמשל הדרך שעל ידה הולך האדם ממקום למקום, היינו, שהתומ"צ הם דרכיו ואורחותיו של הקב"ה בעצמו, שעל ידם תהי' המשכתו עד למטה מטה.

ו) והנה אף שלכאורה גדלה מעלתו של עבד הב' לגבי עבד הא', מ"מ, יש מעלה יתירה בעבד הא' מצד זה שעבודתו היא בקבלת עול דוקא. ועז"נ כי אם ליראה גו', דקאי על העבודה דקבלת עול, שזהו"ע יראה תתאה (ורק לאח"ז מוסיף ללכת בכל דרכיו גו' ולעבוד גו', שזהו ענינו של עבד הב').

ויובן בהקדם תוספת ביאור באופני העבודה, שיש אופן העבודה דתפלה, שעיקר ענינה הוא הצעקה, כמ"ש⁴³ ויצעקו אל ה' בצר להם גו'. והענין בזה, דהצעקה שצועק אהה כו', היא על דבר שהוא היפך האמת שאינו יכול לסבלו, ולכן צועק שאין האמת כן. וככל שהאמת יהי' מונח אצלו יותר, אזי תגדל יותר הצעקה על היפך האמת. וענינו בעבודה, שמצד ראיית השכל ה"ה רואה את הנולד (כמארז"ל⁴⁴ איזהו חכם הרואה את הנולד), שרואה כל דבר איך נולד ונתהוה מאין ליש⁴⁵. וככל שתאמת אצלו ראיית השכל יותר, לא יוכל יותר לסבול הפכו, דהיינו מה שנראה היש נפרד ממקורו, ומזה תבוא הצעקה בלבו לשלול היפך האמת כו'. וגודל העילויי שבענין הצעקה הוא עד כדי כך שבשביל זה ירדה הנשמה למטה, לפי שענין הצעקה אינו אלא במצב של מיצר, כמ"ש ויצעקו אל ה' בצר להם גו', ולכן אין זה שייך אצל הנשמה למעלה, כי אם בירידתה למטה דוקא, שאז נעשה אצלה המיצר מצד ראיית הישות שבעולם, אזי באה להעילויי שבענין הצעקה.

והנה ענין הצעקה שבעבודת התפלה הוא מתוך חיות ורגש כו'. ובזה גדלה מעלתה על עבד הא' שעבודתו היא ללא חיות כו', כי אם בדרך קבלת עול בלבד. אבל אעפ"כ, ה"ה למטה במדריגה מהעבודה דללכת בכל דרכיו, ע"י התומ"צ, כי בעבודה דללכת בכל דרכיו נרגש

(45) תניא פמ"ג.

(43) תהלים קז, ו. כח.

(44) תמיד לב, א.

בנפשו האלקות, משא"כ בהצעקה שבעבודת התפלה שהיא על היפך האמת כו', הרי מה שנרגש בנפשו הוא ההעלם דהעולם, אלא שהסיבה לכך שצועק על זה, היא, לפי שמונח אצלו האמת דאלקות. וזהו גם החילוק באופני העבודה, שהעבודה דללכת בכל דרכיו היא מתוך תנועה של שמחה דוקא, כמ"ש⁴⁶ אור צדיקים ישמח, שהשמחה גורמת התפשטות החיות (ע"י התפשטות הדם הוא הנפש⁴⁷) בכל האיברים, ודוגמתו למעלה, שע"י קיום המצוות שהם רמ"ח איברים דמלכא⁴⁸, נעשית תוספת חיות בכלים דאצילות, כמשל התפשטות החיות באברי הגוף ע"י השמחה. משא"כ הצעקה שבעבודת התפלה היא מתוך תנועה של מרירות כו'. ובפרט כאשר הצעקה היא (לא רק מצד היפך האמת כו' שבעולם, אלא) גם מצד מעמדו ומצבו הוא, שחסר אצלו בקיום התומ"צ כו', ועד למעמד ומצב דנר רשעים ידעך⁴⁶, שאף שמקיים מצוות (שנקראים נר⁴⁹), מ"מ, אין זה גורם שמחה למעלה (כמו אור צדיקים ישמח), לפי שבמעשיו הבלתי-רצויים ה"ה גורם ענין של עצבות, ע"ד מ"ש⁵⁰ וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ גוי' ויתעצב אל לבו, שתנועת העצבות גורמת כיווץ הדמים, שזהו גם הפירוש דנר רשעים ידעך, מלשון ניתור וקפיצה (שהשלהבת קופצת מהפתילה)⁵¹, שהוא כמו ענין הכיווץ כו'. ובמצב כזה בהכרח להיות אצלו הקדמת עבודת התשובה, שיתמרמר בנפשו כו', ורק לאח"ז יוכל להיות אצלו קיום המצוות באופן דאור צדיקים ישמח, לאחרי הקדמת הגילוי אור שע"י לימוד התורה דוקא, שעל זה אמרו חז"ל⁵² אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד.

אמנם אף שהעבודה דקבלת עול, כעבד הא', היא הדרגא היותר תחתונה שבעבודה, שהיא למטה לא רק מהעבודה דללכת בכל דרכיו, אלא היא למטה גם מהצעקה שבעבודת התפלה (כנ"ל), הרי לאידך גיסא, יש מעלה יתירה בעבודה דקבלת עול, שבכחה לפעול תיקון ועלי' גם במצב ירוד שלא יש ענין הצעקה שבעבודת התפלה (כדלקמן), ודוקא ע"י קבלת עול יוכל לפעול בנפשו כל כך עד שיבוא לשלימות העבודה.

ז) וביאור הענין, דהנה, לפעמים לא יוכל האדם לבוא לידי צעקה בלבד, מפני פחיתות ערך נפשו האלקית מתחתית

(49) משלי ו, כג.

(50) בראשית ו, ה"ו.

(51) מצו"צ משלי עה"פ (יג, ט).

(52) אבות פ"ב מ"ה.

(46) משלי יג, ט.

(47) פ' ראה יב, כג.

(48) תניא רפכ"ג בשם התיקונים — ראה

תקו"ז ת"ל (עד, סע"א).

המדריגות, או מפני שנתגשם מאד מחמת חטאים ועוונות כו', שאז לא יתפעל מאומה בנפשו, והיינו, לא זו בלבד שלא יתפעל מהמיצר של העולם שנראה ליש ונפרד, אלא שלא יתפעל גם מהמיצר שלו שמצד החטאים והעוונות כו', כי לא בינת אדם לוי⁵³ להתפעל מענין אלקי, ומתפעל רק מעניני גשם כמו נפש הבהמה כו'. והסיבה לזה היא מצד התגברות המקיף דקליפה. דהנה, כשם שבקדושה יש פנימי ומקיף, כך יש גם בקליפה פנימי ומקיף, שהם ב' אופני רע. אופן הא', שמרגיש בעצמו את הרע, שנמשך בנפשו בגילוי בבחי' פנימי, כמו תאוה רעה וכדומה שנגרשת בלבבו בגילוי. ואופן הב', שאינו מרגיש את הרע (לא משום שאין בו רע, אלא אדרבה) להיותו שקוע לגמרי בהרע שמקיפו ומסובבו כו'. וע"ד דוגמא בתשוקת המשא ומתן, שיש מי שהוא רחוק בטבעו ממנה, ורק לפרקים יתאוה לזה, וירגיש התאוה בגילוי. אך יש מי שנשקע בזה הרבה עד שנעשה טבע אצלו כמו שאר הדברים הטבעיים, שאז יעסוק במו"מ ללא התפעלות הלב כלל, ולא ירגיש כלל שהוא מתאוה להרויח כו'. ועד"ז בשאר עניני רע, כמו במדת ההתנשאות, שנתעצם אצלו כל כך עד שלא ירגיש שיש לו התנשאות כלל. ומצד התגברות בחי' המקיף דקליפה, נעשה במעמד ומצב שאינו מתפעל בנפשו כלל מענין אלקי, ובמילא אינו יכול לבוא גם לענין הצעקה כו'.

וכדי שתהי' ההתגברות על המקיף דקליפה, צריך לעורר בחי' המקיף דקדושה דוקא, כי, בחי' הפנימיות דקדושה בכחה לבטל את הפנימיות דקליפה בלבד, אבל לא את המקיף דקליפה, שלזה יש צורך בכח נעלה יותר מבחי' המקיף דקדושה דוקא. וכמו שמצינו בחטא העגל שאמר אהרן למשה אתה ידעת את העם כי ברע הוא⁵⁴, והיינו, שבחטא העגל נתגבר עליהם בחי' המקיף דקליפה, וזהו הדיוק כי ברע הוא (ולא כי רע הוא), שהיו בתוך הרע, שהרע הי' מקיפם מכל צד כו'. ולכן לא הי' יכול להיות תיקון לזה כי אם ע"י משה רבינו ע"ה דוקא, כמ"ש (אהרן למשה) אתה ידעת, אתה דייקא, כי, משה הוא מבחי' המקיף דקדושה, ולכן על ידו דוקא יכול להיות התיקון להתגברות המקיף דקליפה. וענינו בעבודה, שכדי להתגבר על המקיף דקליפה אין מועיל עבודה פנימית, התבוננות והשגה כו' (כי בכחה של עבודה פנימית להתגבר על הפנימיות דקליפה בלבד), אלא העצה לזה היא העבודה דקבלת עול דוקא, שעם היותה המדריגה היותר תחתונה שבעבודה, ה"ה קשורה עם בחי' המקיף

(54) תשא לב, כב.

(53) ע"פ משלי ל, ב.

דקדושה, בחי' היחידה, ולכן בכחה להתגבר ולבטל המקיף דקליפה, ואז תוכל להיות שלימות העבודה גם בכחות פנימיים כו'.

ח) וע"ז נאמר ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו', שזהו"ע דקבלת עול, דאף שבפועל ובגילוי ה"ז דרגא קטנה בלבד (שלכן נופל על זה הלשון כי אם גו', מילתא זוטרתא), ה"ז ענין הקשור עם בחי' המקיף דוקא, בחי' היחידה, ולכן ה"ז כולל גם את כל עניני העבודה, ללכת בכל דרכיו גו' ולעבוד גו'. וזהו גם מ"ש אחת שאלתי וגו', ממך למדתי, בתחלה לא באת עלי אלא באחת, שנאמר ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ פתחת עלינו במצות הרבה כו'. והענין בזה⁵⁵, שבאמת שאל דוד רק דבר אחד לבד, אלא שממנו מסתעפים ובאים גם שאר הדברים, וענין זה למד מהקב"ה (ממך למדתי) שאמר דבר אחד בלבד, כי אם ליראה, קבלת עול בלבד, אלא שענין זה כולל כל עניני העבודה, כי, דבר אחד זה קשור עם בחי' היחידה (אחת).

וזזהו דרשו הוי' בהמצאו גו', כאן ביחיד, כב' הפירושים, הפירוש הפשוט שיחיד הוא למטה מציבור, ופירוש אדמו"ר הזקן שיחיד קאי על העבודה שמצד בחי' היחידה (כנ"ל). והענין בזה, שבעבודה דקבלת עול בלבד, כפי שהיא למטה מעשר כחות פנימיים (יחיד שלמטה מציבור), מתגלה בחי' היחידה⁵⁶.

55) ראה גם פירוש המגיד — הובא (56) כנראה חסר הסיום (המו"2).
בלקו"ת מסעי שבעה ערה 11.